

ЗНАТИ)¹. În *Zakonik*ul lui Ștefan Dușan se menționează această obligație în termenii următori: «Dacă undeva se va dărăpăna o cetate sau un turn, atunci locuitorii, fie din cetate, fie din ținutul ce ține de ele, sînt datori să le refacă»². În izvoarele lituaniene din secolul al XV-lea este menționată obligația de a ridica cetăți (город рубить sau дело городовое)³.

Documentele lituaniene cuprind mai multe relatări referitoare la această obligație a *zemlenilor*. Aceștia, în calitate de posesori de pămînt, indiferent de mărimea lotului, erau datori să facă slujba militară, pe lângă care se prevedea obligația «de a ridica cetăți» și de a face și «alte slujbe, pe care trebuia să slujească *zemlenii*»⁴. În alte izvoare găsim precizarea că aceste «slujbe» constau în zidirea și reconstruirea cetăților, în întreținerea drumurilor și a podurilor, în punerea la dispoziția autorităților a mijloacelor de transport necesare, în paza cetăților⁵. În izvoarele referitoare la istoria Lituaniei, aceste obligații erau numite adeseori «*zemleanskaia slujba*».

Revenind la situația *zemlenilor* pomeniți în documentele moldovenești interne ale episcopiei din Rădăuți trebuie să ținem seama de faptul că satele Coțmani și Rădăuți trecuseră de curînd în categoria satelor cu imunitate. Ștefan cel Mare, preocupat de reorganizarea acestei episcopii în anii 1479—1480, i-a acordat tot atunci privilegiul imunității, sporindu-i astfel veniturile⁶. După acordarea acestui privilegiu, țărani din satele menționate mai sus erau scutiți de muncile domnești, care, privite în ansamblul lor, se încadrau în obligațiile militare ale posesorilor de pămînt. Privilegiul de imunitate dădea episcopiei din Rădăuți dreptul de a nu-i trimite pe țărani la muncile domnești «cu alți *zemleni* la un loc», folosindu-i numai pentru nevoile proprii.

Din analiza acestor documente interne nu rezultă că *zemlenii* au fost țărani aserviți. Reies limpede obligațiile lor, legate de sistemul de apărare a țării, la care erau supuși toți acei care posedau pămînt, fie în calitate de boieri, fie în calitate de țărani. Deci o a doua trăsătură, caracteristică *zemlenilor* care rezultă și din contextul acestor documente, este faptul că *zemlenii* posedau pămînt.

Dacă am aduna la un loc toate elementele, pe care le-am extras din documentele externe și interne, pentru caracterizarea situației *zemlenilor* am putea stabili următoarele: *zemlenii erau posesori de pămînt, datori să presteze slujba militară, și erau obligați să execute diferite munci legate de necesitățile de apărare ale țării*. Categoria *zemlenilor* nu era omogenă: unii, acaparînd mai mult pămînt, deveneau boieri, alții din țărani liberi, stăpîni pe ocinile lor, erau trecuți în situația țăranilor aserviți. Sînt indici care arată că în cursul secolului al XVI-lea acest proces era în plină desfășurare, întrucît la începutul secolului al XVII-lea izvoarele vremii pomenesc pe *zemleni* în calitate de țărani aserviți⁷.

4. Ne mai rămîne să precizăm dacă această categorie socială a existat numai la românii din Moldova sau și în alte părți. În Țara Românească izvoarele sînt mai puțin bogate decît în Moldova; totuși, se poate afirma cu tărie că

¹ I. I. Иванов, *Български старини изъ Македония*, Sofia, 1931, p. 586.

² Жреѣек, *История Болгарии*, Odesa, 1878, p. 522.

³ *Акты Западной России*, vol. I, nr. 64, p. 79.

⁴ A. I. Ларро, *op. cit.*, p. 194.

⁵ *Ibidem*, p. 210.

⁶ N. Iorga, *Istoria bisericii românești*, ed. a 2-a, vol. I, București, 1929, p. 95—98.

⁷ DIR, Moldova sec. XVII, vol. II, p. 44.